

Es ciest nevaru ciešanas, tomēr saprotu, ka no tām neizvairīties, tāpēc izvēlos šo tēmu saprast. Gata izsmalcinātā un huligāniskā humora izjūta ir iemesls, kāpēc šai grāmatai ir un arī turpmāk būs vieta manās mājās.

Laura Denlere, podkāsta "Cilvēkjauda" vadītāja

Šķietami vienkāršā formātā tiek apskatītas mūžīgi svarīgas un sarežģītas tēmas – kas ir labs, kāpēc Jaunais ir Jauns, kā Dievs pieļauj visas tās ciešanas, ko piedzīvojam, vai ciešanām ir un var būt kāda augstāka jēga? Kādas vienas, visiem pieņemamas atbildes nav, tomēr vairāki ļoti interesanti pavedieni ir. Tie tiek latviešu kolektīvajai apziņai un zemapziņai lieliski kontekstualizēti ar mums tik pazīstamo kaķīti no Kārļa Skalbes "Kaķīša dzirnavām". Latvijā mēs bieži jūtam, ka mūsu nācijas kolektīvajā zemapziņā un pat apziņā ir ciešanu, upura kults. Vai tā ir jābūt? Vai tā ir vieglāk? Vai tā ir ērtāk pašam? Vai tomēr var citādi? Kā SOS bērnu ciematu padomes priekšsēdētājs es redzu, ka šāds filozofisks pārdomu ceļš būtu jāveic ikvienam. Vai nu pašam, vai ar šo grāmatu, vai arī caur šo grāmatu gūstot iedvesmu meklēt noderīgas atziņas – ne gatavas atbildes – arī citur.

*Kārlis Dinēvičs, SOS bērnu ciematu asociācijas
padomes priekšsēdētājs, SOS Children's Villages International
senators, SEB bankas valdes loceklis*

Dr. Gata Līduma mēģinājums iepazīstināt ar jūdaisma pārstāvja, kristieša un psihoterapeita viedokļiem par ciešanām kombinācijā ar Kārļa Skalbes varoni kaķīti ļauj uz ciešanām palūkoties mazliet ar humoru, ironiju un reizē arī godīgi, meklējot atbildes, kuras nenāk viegli. Uzrunā autora spēja vienuviet salikt tik atšķirīgus personāžus, kuri spēj cienīt cits citu par spīti uzskatu un ticības atšķirībām, – tā tik ļoti pietrūkst mūsu sabiedrībā. Grāmata ļaus katram turpināt meklēt savu atbildi – nevis kāpēc, bet gan kā man dzīvot tad, kad jācieš?

*Edgars Mažis, Āgenskalna baptistu draudzes mācītājs,
Sistēmiskās psihoterapijas speciālists*

GATIS LĪDUMS

*T*RĪS
VĪRI
KROGĀ,
NESKAITOT KAĶI

CIEŠANU BREVIĀRS

120/129 (035)

Li 124

Vāka dizaina autors **Artūrs Bērziņš**

Gatis Līdums

TRĪS VĪRI KROGĀ, NESKAITOT KAĶI

Ciešanu breviārs

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projektu vadītāja *Meldra Āboliņa*

Redaktore *Jana Boikova*

Korektores *Zinta Stikute* un *Ilona Burka*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāda Zvaigzne ABC, SIA,

K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.

Red. nr. R-580.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Gatis Līdums, 2023

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2023

ISBN 978-9934-31-473-5

SATURS

Ievads	7
1. nodaļa. Kauliņi uz lauciņa ir sakustējušies	13
2. nodaļa. Kaķītis	22
3. nodaļa. Rabīns	30
4. nodaļa. Kristīgais psihologs	50
5. nodaļa. Analītiskās psiholoģijas tēvs	73
6. nodaļa. Pāri ielai no kapsētas puses	90
Literatūras avoti	94

IEVADS

Tātad daži vārdi par to, ko jūs šobrīd turat savās rokās. Man nav ne mazākās jausmas, kas notika jūsu galvā, kad nolēmāt iegādāties šo grāmatu. Varbūt pat jūs neko nenolēmāt. Grāmata vienkārši kaut kā "nolaidās" uz jūsu rakstāmgalda. Grāmatas nereti tā mēdz darīt. Tās izlien ne no kurienes. Un izlasītās vairs ne sitamas nelien ārā no galvas. Mans mērķis, to rakstot, nebija jums galvā mītošajā sinapšu labirintā *ietūcīt* vēl vienu lietu, par kuru domāt, piemēram, kad aukstā ziemas rītā jums ir jāsteidzas uz ļoti svarīgu tikšanos, taču jūsu dīzeļauto tieši tad ir nolēmis nepamosties, lai cik sirsnīgi jūs muļļājat pirkstos aizdedzē iebāzto atslēgu. Mērķis bija pavisam cits.

Man likās svarīgi parunāt par ciešanām, jo par ciešanām literatūras nemaz nav tik daudz. Tas ir savādi, ņemot vērā, ka dažādu veidu ciešanas ir neatņemama un dabiska mūsu dzīves sastāvdaļa. Ir visvisādi pāris metru virs zemes lidinošies filozofiski traktāti par cilvēka dzīves čābisko fatalitāti, kur neizbēgamās šīspasaules dzīves ciešanas ir pieminētas garāmejojot. Starp rindām. Vai arī zem rindām – zemspītras vai grāmatas pēdējo lappušu piezīmēs. Ja vēl svešvalodās šo to var sagramstīt "notes" brīdī, tad latviski man neizdevās atrast

neko prātīgu. Vēl precīzāk – pavisam neko. Jā, mums ir visvisādi klasiski un ne tik klasiski literāri apcerējumi, kuros varones un varoņi cieš tā, ka dimd. Un to cilvēki lasa. Un lasīdami nopūšas, apraudas, pažēlo sevi un pagūģojas par nelāgo likteni, kas pašam iedalījis pagalam draņķīgas kārtis. Tā viš' i, kā saka manā pusē, un dzīve rit tālāk. Taču, ja ir vēlme sakārtot savas psihe ciešanu atvilktni, izlasot kādu konkrētu grāmatu par tēmu, turklāt to darīt dzimtajā, priekšpēdējā vēl kaut cik dzīvajā baltu valodā, tad tāda viena rokā paņemama sējuma nav. Nu, lūk, šī grāmata iedomājas pretendēt tieši uz tāda sējuma statusu. Tīrās šausmas, cik ambiciozi! Bet varbūt nav nemaz tik traki.

Ciešanas mūsu subjektīvajā pieredzē ir smagas un riebīgas. Nevienš cilvēks, ja vien viņu nedomāc mazohistiski personības traucējumi, nevēlas ciest. Tieši otrādi – visi daudz maz normāli cilvēki cenšas savu dzīvi iekārtot tā, lai pēc iespējas nebūtu jācieš. Savukārt ciešanas ir pavisam citās domās. Tās ir kā uzburtas uz cilvēkiem. Tām cilvēki ļoti patīk, un tās nemitīgi izvēlas savus upurus cilvēku rases vidū. Veidojas tāda kā kosmiska deja – kurš kuru? Un tad šajā kosmiskajā dejā reizi pa reizei iejaucas kāds domātājs, kurš uzraksta vai pasaka kaut ko par ciešanu tēmu.

Šeit gan es nerunāju par parastajai dvēseliskajai un garīgajai popkultūrai raksturīgu spriedelēšanu Fjodora Dostojevskas tradīcijā. (Garīgo barību alkstošie ļaudis kopā ar cienījamo literātu kvēli atbalso viņa dvēselisko prātulu: "Mani biedē tikai viena lieta – nebūt savu ciešanu cienīgam."¹) Vai arī par

populārpsiholoģijas kārtējā *literatūrkilogramā* ieskaitāmo daktera Skota Peka sacerējumu fanēm un faniem, kuri uzskata, ka bēgšana no ciešanām ir psihiskas neveselības iezīme. Viņi ir pārliecināti, ka izvairīties no ciešanām ir tas pats, kas bēgt no personīgās izaugsmes. Citēšu:

“Par laimi, dažiem tomēr pietiek drosmes atzīt savu neurozi. Viņi sāk – parasti ar psihoterapijas palīdzību – mācīties, kā izdzīvot dzīves neizbēgamās ciešanās. Jebkurā gadījumā, ja izvairāties no tām ciešanām, kas rodas, saskaroties ar problēmām, mēs izvairāties arī no savas izaugsmes.”²

Tātad “jaunajā” garīgumā (lai ko tas arī nozīmētu) ir jācieš. Citādi jūs paliksiet garīgs punduris vai vienkārši neirotiķis. Arī “vecajā” garīgumā bez ciešanām nu nekā. Nerunājot nemaz par kristietību, kur Jēzus *pasija* ir visādi par paraugu ņemama ikdienas dzīvē ikkatram kristietim. Arī daudz eksotiskākās reliģijās ciešanas ir tas, kas mūs padara par labākiem cilvēkiem, skaidrākiem redzētājiem vai redzīgākiem apskaidrotājiem, padara mūs par Dievam līdzīgākiem. Un tā tālāk un tā joprojām.

Sacīšu nosacīti pazemīgi: es nezinu, kā tur īsti ir. Tiešām nezinu. Man ir nojausma, versija, redzējums, bet skaidras zināšanas man nav. Tāpēc šajā grāmatā es jums piedāvāšu pirmo iepazīšanos ar triju 20. gadsimta domātāju skatījumu uz ciešanām.

Visu šo autoru darbi katrs savā laikā ir kļuvuši populāri, tikuši daudz lasīti, pārdomāti un pārrunāti. Autoru izvēle ir daļēji nejauša un daļēji jauša, bet, lai vai kā, tā ir, manuprāt, visai

reprezentatīva. Jūdaists, kristietis un dakteris – psihologs-psihiatrs-psihoterapeits. Šajā grāmatā es viņus apsēdināšu pie viena galda un likšu viņiem aprunāties. Es gribētu, lai viņi visi trīs parunā ar mūsu novadnieku, Kārļa Skalbes dzirnavu kaķīti. Šī saruna būs caurcaurēm piebārstīta ar šo autoru grāmatās izteiktām un attīstītām domām par to, kāpēc cilvēkiem ir lemts ciest un ko viņiem būs darīt vai nedarīt, kad ciešanas piemeklē. Tā kā šī saruna būs virtuālā laika un grāmatas formāta ierobežota, tā, protams, būs nepilnīga. Lielākā daļa no šo autoru rakstītā un teiktā paliks ārpus šajā tekstā uzbūvētās sarunas. Turklāt šeit viscaur būs klātesoša mana interpretējošā lēca, caur kuru ar šo triju domātāju atziņām savulaik biju iepazinies es. Lietojot citu lēcu, varbūt varētu ieraudzīt citas lietas. Manai lēcai ir tādas psiholoģiskās dioptrijas, kādas nu tai ir. Un tad man, protams, paliek autora privilēģija – ja nu kas, visu varu novelt uz kaķīti, kurš uzdod jautājumus, lai dižajai trijotnei veikli raisītos saruna.

Ja izlasītais jūs ieinteresēs, tālāk meklējiet paši. Visi trīs šīs grāmatas sarunbiedri ir uzrakstījuši traki daudz – un ne tikai par ciešanām. Ja kāds no viņiem jūs uzrunā īpaši, tad – aiziet! Lasiet cauri viņu grāmatas pa vienai vien. Nu, bet šobrīd esat laipni aicināti lasīt šo, šajā acumirkļī jūsu rokās iegulušo sējumu. Lai iet pie sirds!

Un vēl pāris vārdu šī īsā ievada nobeiguma vietā. Kad šīs grāmatas manuskripts bija apmēram pusē, notika tas, pēc kā visa civilizētā pasaule šausmās sastinga, – Krievija uzbruka Ukrainai. 2022. gada 24. februāra rītā Krievijas ordas iebruka

neatkarīgajā, sevi cenošajā valstī, kas atrodas Eiropas centrā. Ja vēl pirmajās kara dienās daudziem varbūt šķita, ka tās tādās kaimiņos dzīvojošu slāvu spēlītes vien ir, tad nedaudz vēlāk liberālhumānistiskie rietumnieki zaudēja valodu. Jo nāca ziņas par dzīvojamo kvartālu un slimnīcu iznīcināšanu Ukrainas teritorijā. Visa pasaule ieraudzīja kadrus ar civiliedzīvotāju līķiem Bučas pilsētā, kuriem pirms zvēriskas nogalināšanas bija sasiestas rokas. Šie cilvēki bija brutāli noslepkavoti, lai arī ar karošanu viņiem nebija nekāda sakara. Sāka pienākt ziņas par krievu karavīru izvarotām sievietēm, noslepkavotiem bērniem, izlaupītām mājvietām, pēc tam kad to saimnieki bija noslaktēti. Visu šo ļauno vardarbību bija veikuši ne jau citplanētieši. Tie bija Tolstoja, Dostojevskā, Puškina un Ļermontova, Tarkovskā un Serebreņņikova, kā tagad saka, "valstspiederīgie". Tie bija karavīri, kuru karošanai Ukrainā svētību bija devuši Krievijas pareizticīgās baznīcas popi. Tie bija Krievijas bruņoto spēku karavīri. Viņus bija dzemdējušas krievu mātes, audzinājuši krievu skolotāji, viņiem pavēles deva krievu virsnieki. Un, jā, lielākā daļa no viņiem, visticamāk, skolā bija lasījuši kaut ko no Dostojevskā vai Tolstoja. Un tas viss bija "kaķim zem astes", kad lietas nonāca līdz zvērībām Ukrainā.

Kā tas ir iespējams? Kā cilvēki ko tādu vispār var izdarīt? Kur skatās Dievs – ja viņš vispār ir –, kad notiek kaut kas tāds? Kā viņš, Dievs, to var pieļaut?

Iespējams, kaut kādā pārpasaulīgi transcendentā veidā man bija licies, ka par šo ir jāsāk rakstīt pirms Krievijas uzbrukuma Ukrainai, lai teksts būtu gatavs, kad tas viss tā vai citādi

būs beidzies. Varbūt man kādā brīdī likās, ka, par spīti visam, humānisma un civilizācijas miziņu apaudzējušais tā paša Dieva savulaik radītais cilvēks ir ļaunāks par plēsīgu dzīvnieku. Varbūt man vienkārši jau kopš bērnu dienām nelika mieru Kārļa Skalbes kaķīša īsteni latviskais lētticīgums un mīkstčaulīgums, sastopoties ar ļaunumu. Var būt tā, un var būt arī šitā. Kas to lai zina, kā ir un bija īstenībā! Bet nu... grāmata par ciešanām. Par kaķi, cilvēkiem un Dievu. Lai labi lasās un vēl labāk domājas!